

Zenon Andrzejewski, *Cehak Leopold Jan* [w:] *Przemyski słownik biograficzny*, pod red. Ewy Grin-Piszczyk, Tomasza Pudłockiego, Anny Siciak, Przemyśl 2016 s. 47-51

CEHAK LEOPOLD JAN. 29 X 1889 Przemyśl – 8 V 1946 Nicea (Francja), oficer zawodowy Wojska Polskiego, generał brygady. Syn Jana werkmistrza kolei państwowej i Marii z d. Fuhrherr. 17 XI 1889 został ochrzczony w przemyskiej katedrze obrz. łac., a rodzicami chrzestnymi byli Jan Majer, maszynista kolei żelaznej i Leopoldyna Staff (matka poety Leopolda Staffa, rodzona siostra matki Cehaka), żona Franciszka Staffa, cukiernika we Lwowie. Rodzina Cehaków zamieszkiwała w swoim domu przy ul. Kopernika 20. Ojciec Cehaka pochodził z Moraw. Do Polski przybył z Wiednia. W rodzinie Cehaków dużą estymą cieszył się zawód wojskowy. Spośród pięciu braci Leopolda czterech wybrało zawodową służbę wojskową (Karol, Franciszek, Leon, Jan). Zawodowymi oficerami zostali też dwaj bratankowie (Leopold Wiktor i Władysław).

W latach 1896–1900 uczęszczał do czteroklasowej męskiej Szkoły Ludowej im. Stanisława Kostki w Przemyślu przy ul. Wodnej 11, a po jej ukończeniu do I Gimnazjum, w którym 14 V 1909 zdał z odznaczeniem egzamin dojrzałości. W roku akademickim 1909/1910 rozpoczął studia na Wydziale Prawno-Politycznym Uniwersytetu we Lwowie, uzyskując w 1914 r. absolutorium. Równocześnie z rozpoczęciem studiów, 1 IX 1909, jako jednoroczny ochotnik, wstąpił do szkoły dla oficerów rezerwy przy X Korpusie armii austro-węgierskiej w Băsin (Węgry). 2 V 1910 podjął zawodową służbę wojskową w 3. baterii 30. pułku artylerii polowej w Pikulicach, w którym pełnił kolejno następujące funkcje:

działonowego, oficera baterii, I oficera baterii i adiutanta dowódcy (dowódcy) pułku. 18 VIII 1910 został mianowany chorążym, a 1 V 1913 awansował do stopnia podporucznika.

Od 10 VIII 1914 przebywał na frontach I wojny światowej. W 1916 r. walczył na froncie rumuńskim, w 1918 na froncie włoskim. 1 III 1915 dostał nominację na stopień porucznika. W 1917 r. został ranny w czasie walk frontowych nad Sączą. 2 V 1917 otrzymał przeniesienie do 21. Dywizji Strzelców, w której objął funkcję oficera sztabowego i referenta artylerii. 2 VII 1917 został adiutantem taktycznym w Dowództwie Grupy Artylerii. Służbę w armii austro-węgierskiej zakończył w 24. pułku artylerii polowej, w którym służył od 2 IX 1917 do 30 X 1918, pełniąc funkcje: dowódcy 4. baterii, II dywizjonu i dowódcy pułku.

1 XI 1918 powrócił z frontu włoskiego i 21 listopada wstąpił ochotniczo do Wojska Polskiego, otrzymując początkowo przydział do Okręgu Dowództwa Artylerii w Przemyślu, a od 25 XI 1918 do baterii zapasowej 11. pułku artylerii polowej, jako dowódca baterii i tworzącego się pułku. Uczestniczył w walkach z Ukraińcami o Przemyśl, Lwów i Galicję Wschodnią, a następnie w wojnie polsko-bolszewickiej, dowodząc od 1 III 1919 I dywizjonem 2. pułku artylerii ciężkiej (pac) a od 9 kwietnia do 15 października całym pułkiem. 1 III 1919 został zweryfikowany w stopniu kapitana, ze starszeństwem z 1 XI 1918. Funkcję dowódcy I dywizjonu 4. pac objął 16 X 1919. Został odkomenderowany 1 III 1920 na kurs informacyjny do Centrum Wyszakolenia Artylerii w Warszawie. Po kursie, 19 marca, powrócił do 4. pac i 1 kwietnia został awanso-

wany do stopnia majora. 2 VI 1920, jako dowódca I dywizjonu 4. pac, wyruszył ponownie na front przeciwbolszewicki, na którym przebywał do 31 grudnia, biorąc od 20 do 22 VII 1920 udział w walkach pod Słonimem dowodząc grupą artylerii ciężkiej, mającej za zadanie bezpośrednie wsparcie 8. brygady piechoty, broniącej odcinka od m. Russakowo do m. Wasylicze z przyczółkiem mostowym Słonim. Z początkiem stycznia 1921 r. został skierowany na kurs dowódców dywizjonów w Szkole Strzelania Artylerii w Toruniu, a od 1 marca do 16 kwietnia uczestniczył w kursie informacyjnym dla generałów i wyższych dowódców w Warszawie. 1 VI 1921 otrzymał przydział do 4. dywizjonu artylerii ciężkiej, zaś 12 grudnia został odkomenderowany w charakterze kierownika-instruktora do prowadzenia wykładów i ćwiczeń na kursie dla dowódców dywizjonów w Szkole Strzelania Artylerii w Toruniu. 24 I 1923 przeniesiono go na stanowisko zastępcy dowódcy 3. pułku artylerii polowej (pap) w Zamościu. 3 V 1923 awansował do stopnia podpułkownika, zaś 1 XII 1924 otrzymał nominację na stopień pułkownika, ze starszeństwem od 15 VIII 1924. Od 11 IV 1925 objął funkcję dowódcy 3. pap. Od 3 I do 3 IV 1928 przebywał na kursie wyższych dowódców artylerii przy Wyższej Szkole Wojennej w Warszawie. 21 I 1930 powierzono Cehakowi stanowisko dowódcy 6. Grupy Artylerii we Lwowie, 14 III 1932 został dowódcą 19. dywizji piechoty w Wilnie, a w połowie 1935 r. szefem Departamentu Artylerii w Ministerstwie Spraw Wojskowych (MSW) w Warszawie. 19 III 1936 awansował do stopnia generała brygady. Na stanowisku szefa Departamentu Artylerii pracował do stycznia 1938 r., zaś 28 stycznia, rozkazem Biura Personalnego Ministerstwa Spraw

Wewnętrznych L.dz. 167/II/1 został mianowany dowódcą 30. Poleskiej Dywizji Piechoty, stacjonującej w Kobryniu.

W marcu 1939 r. 30. Poleska Dywizja Piechoty została zmobilizowana i przewieziona transportem kolejowym w rejon koncentracji koło Działoszyna, gdzie 31 VIII 1939 weszła w skład Grupy Operacyjnej „Piotrków” gen. bryg. Wiktora Thomméeo (Armia „Łódź” gen. dyw. Juliusza Rómmla). W ramach tego związku taktycznego Cehak dowodził 30. Poleską Dywizją Piechoty od pierwszego dnia II wojny światowej, podczas ciężkich walk granicznych, broniąc Działoszyna i okolic, następnie w czasie krwawych walk opóźniających (pod Szczercowem, Jeżowem, Żyrardowem) i odwrotowych, a od 13 do 28 IX 1939 był dowódcą odcinka „Twierdza” i pododcinka „Kazuń”, podczas obrony Modlina. 25 IX 1939 za zasługi wojenne został odznaczony Krzyżem Virtuti Militari V klasy. Po zawieszeniu broni 28 IX 1939, w czasie końcowych walk o twierdzę Modlin, władający perfekcyjnie językiem niemieckim, został pełnomocnikiem gen. Wiktora Thomméeo do przeprowadzenia z Niemcami rokowań w pałacu hr. Potockiego w Jabłonnii i podpisania protokołu warunków kapitulacji. Pełnił też funkcję tłumacza w czasie bezpośredniego spotkania gen. Thomméeo z dowódcą II Korpusu Armijnego gen. Adolfem Straussem, które miało miejsce na wschód od Nowego Dworu, podczas formalnego poddawania twierdzy Modlin. Po kapitulacji Modlina Cehak dostał się do niewoli niemieckiej i został przewieziony do przejściowego obozu jenieckiego w Soldau (Działdowo). 23 X 1939 został z obozu zwolniony i powrócił do swojego miejsca zamieszkania w War-

szawie przy ul. Mochneckiego 17 m. 28, z nakazem zameldowania się w urzędzie burmistrza miasta. Po dwóch tygodniach, na rozkaz komendanta miasta Warszawy gen. von Neumanna-Neurode, został aresztowany i wywieziony do Oflagu IV B Königsstein w Saksonii. Od 30 X 1940 do 27 IV 1942 przebywał w Oflagu VIII E Johannisbrunn über Tropau (Janske Koupele) w Sudetach, a następnie został przeniesiony do Oflagu VII A w Murnau am Staffelsee (Bawaria), w którym przebywał od 29 IV 1942 do 29 IV 1945, tj. do dnia wyzwolenia obozu przez 7. Armię amerykańską. W Murnau pełnił funkcję kierownika klubu oficerów 30. Poleskiej Dywizji Piechoty. Po oswobodzeniu oflagu wyjechał na rekonwalescencję do Nicei we Francji, gdzie zamieszkał w hotelu „Imperator” wraz z innymi polskimi generałami przybyłymi z obozów jenieckich.

Rodziny nie założył. Posiadał następujące medale i odznaczenia: a) austriackie: Krzyż pamiątkowy 1912/1913, Brązowe i srebrne „Signum Laudis” z Mieczami, Wojskowy Krzyż Zasługi III kl. z Mieczami, Order Żelazny Korony III kl. z Mieczami, Medal za ranę; b) polskie: Złoty Krzyż Zasługi (1928), Medal pamiątkowy „Za wojnę 1918–1921” (1928), Medal 10-lecia Odzyskania Niepodległości (1928), Brązowy medal „Za długoletnią służbę” (1938), Srebrny medal „Za długoletnią służbę” (1938), Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski (1931), Krzyż Walecznych nr 41758 (1922), Krzyż Virtuti Militari V kl. (1939).

Zmarł w Nicei 8 V 1946 w wyniku *angina pectoris* (choroba niedokrwienności serca). Został pochowany na Cmentarzu Caucade, w kwaterze wojskowej nr 48, grób nr 10221 bis.

Źródła i opracowania

Źródła: Archiwum Archidiecezjalne w Przemyślu, Liber natorum 1870–1894 Parafii Katedralnej obrz. łac., s. 1435; Archiwum Państwowe w Przemyślu, I Państwowe Gimnazjum i Liceum im. J. Słowackiego w Przemyślu, sygn. 102, 103, 105, 107, 110, 112, 113, 114 (Katalogi główne z lat 1900/1, 1901/2, 1902/3, 1903/4, 1904/5, 1905/6, 1906/7, 1908/9); *Sprawozdanie Dyrekcji c.k. Gimnazjum z wykładowym językiem polskim w Przemyślu za rok szk. 1909*, Przemyśl 1909; Centralne Archiwum Wojskowe w Warszawie-Rembertowie, Akta personalne nr 2855 i 1903 – Kolekcja generałów; Relacja I 400-957/1; Archiwum Instytutu Polskiego i Muzeum gen. Sikorskiego w Londynie, Relacja pt. „Działania 30. Poleskiej Dywizji Piechoty od chwili mobilizacji 23 III 1939 do 29 IX 1939, tj. do chwili kapitulacji Modlina”, sygn. B. I 42/A; Wniosek o odznaczenie Krzyżem Virtuti Militari V kl., sygn. A. XII. 85.145/127; Metryka zgonu; Kartki pocztowe z Oflagu VIII E Johannisbrunn; Zaświadczenia, legitymacje; List mjr. w stanie spoczynku W. Karbowskiego z 20 VIII 1986; S. Rowecki, *Wspomnienia i notatki autobiograficzne (1906–1939)*, Warszawa 1988; W. Thommée, *Ze wspomnień dowódcy obrony Modlina 13–18 września 1939 roku*, [w:] *Wrzesień 1939 w relacjach i wspomnieniach*, Warszawa 1989.

Opracowania: Z. Andrzejewski, *Gen. bryg. Leopold Cehak (1889–1946)*, „Rocznik Przemyski” t. 41: 2005, z. 4, s. 177–184; M. Bielski, *Grupa operacyjna „Piotrków” 1939*, Warszawa 1991; Z. Czerwiński, *Opinie Rómmła o kadrze*, „Wojskowy Przegląd Historyczny” 1993, nr 1; L. Głowacki, *Obrona Warszawy i Modlina 1939*, Warszawa 1985; T. Jurga, *Obrona Polski 1939*, Warszawa 1990; T. Kryśka-Karski, S. Żurkowski, *Generałowie Polski Niepodległej*, wyd. 2 uzup. i popr., Warszawa 1991; R. Łoś, *Artyleria polska 1914–1939*, Warszawa 1991; J. Pollack, *Jeńcy polscy w hitlerowskiej niewoli*, Warszawa 1989; M. Porwit, *Komentarze do historii polskich działań obron-*

nych 1939 roku, t. 2, Warszawa 1983; P. Stawecki, *Słownik biograficzny generałów Wojska Polskiego 1918–1939*, Wyd. Bellona, Warszawa 1994; J. K. Wroniszewski, *Barykada września. Obrona Warszawy w 1939 roku*, Warszawa 1984.

Leopold Jan Cehak internet: Wikipedia
http://pl.wikipedia.org/wiki/Leopold_Cehak [dostęp
1 VIII 2009]